

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства освіти і науки України

24 квітня 2024 року № 578

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач (ка) ступеня доктора філософії Георгій Михайлович Бондаренко,
(власне ім'я, прізвище здобувача (ки))
1999 року народження, громадянин (ка) України

(назва держави, громадянином якої є здобувач (ка))

освіта вища: закінчив (ла) у 2021 році Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

(найменування закладу вищої освіти)

за спеціальністю (спеціальностями) 091 Біологія, Диплом М21 №088804.
(за дипломом)

працює старшим викладачем закладу вищої освіти на кафедрі ботаніки та екології рослин
(посада) (місце основної роботи, підпорядкування, місто)

біологічного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна,
Міністерство освіти і науки України, м. Харків

виконав (ла) акредитовану освітньо-наукову програму Біологія.

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Вченої ради Харківського національного

(повне найменування закладу вищої освіти)

університету імені В.Н. Каразіна Міністерства освіти і науки України, м. Харків

(наукової установи), підпорядкування (у родовому відмінку), місто)

від «29» квітня 2026 року № 0114-1/183 у складі:

Голови разової

спеціалізованої вченої ради – Сергій УТЄВСЬКИЙ, доктор біологічних наук, професор,
професор кафедри зоології та екології тварин

Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
(власне ім'я, прізвище, науковий ступінь, вчене звання, посада, місце роботи)

Рецензентів –

Алла ГРОМАКОВА, кандидат біологічних наук, доцент,
завідувач кафедри ботаніки та екології рослин

Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
(власне ім'я, прізвище, науковий ступінь, вчене звання, посада, місце роботи)

Тетяна АТЕМАСОВА, кандидат біологічних наук,
доцент кафедри зоології та екології тварин,

Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
(власне ім'я, прізвище, науковий ступінь, вчене звання, посада, місце роботи)

Офіційних опонентів –
наук,

Ігор ОЛЬШАНСЬКИЙ, кандидат біологічних

флористики

старший науковий співробітник відділу систематики і

судинних рослин Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН
України

(власне ім'я, прізвище, науковий ступінь, вчене звання, посада, місце роботи)

Віталій КОЛОМІЙЧУК, доктор біологічних наук,
доцент,
заступник директора Ботанічного саду
ім. акад. О.В. Фоміна Київського національного
університету
імені Тараса Шевченка

(власне ім'я, прізвище, науковий ступінь, вчене звання, посада, місце роботи)

на засіданні «29» червня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 09 Біологія
(галузь знань)

Георгію Михайловичу Бондаренку

(власне ім'я, прізвище здобувача (ки) у давальному відмінку)

на підставі публічного захисту дисертації «Флора басейну річки Мож (Харківська область): сучасний склад, структура, трансформація, охорона»

(назва дисертації)

за спеціальністю (спеціальностями) 091 Біологія

(код і найменування спеціальності (спеціальностей))

відповідно до Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти)

Дисертацію виконано у (в) Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна, Міністерство освіти і науки України, м. Харків

(найменування закладу вищої освіти (наукової установи), підпорядкування, місто)

Науковий керівник (керівники) Юрій Гарійович Гамуля, кандидат біологічних наук, доцент,

(власне ім'я, прізвище, науковий ступінь,

доцент кафедри ботаніки та екології рослин, декан біологічного факультету Харківського

вчене звання, місце роботи, посада)

національного університету імені В.Н. Каразіна

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису (наводиться аналіз дисертації щодо дотримання вимог пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами)).

Здобувач (ка) має 15 наукових публікацій за темою дисертації, з них 6 (наводиться аналіз наукових публікацій щодо дотримання вимог пунктів 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії) (зазначити наукові публікації):

1. Bondarenko H.M., Gamulya Yu.G. New and rare hybrids of Eudicots in the flora of Kharkiv Region, Ukraine. Ukrainian Botanical Journal. 2025, 82(4), 345–366 DOI: <https://doi.org/10.15407/ukrbotj82.04.345>
2. Бондаренко Г.М., Рокитянський А.Б. Флора проєктованого Національного природного парку “Мжанський” (Харківська область). Частина 2: заплавні комплекси. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Біологія». 2025, 45, 63–104. DOI: <https://doi.org/10.26565/2075-5457-2025-45-6>
3. Бондаренко Г.М. Флора проєктованого Національного природного парку “Мжанський” (Харківська область). Частина 1: борові комплекси. Вісник Харківського національного

університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Біологія», 2025, 44, 140–180. DOI: <https://doi.org/10.26565/2075-5457-2025-44-12>

4. Бондаренко Г.М., Гамуля Ю.Г. *Centaurea nigrescens* (Asteraceae) у флорі України: історія досліджень та нові відомості. *Чорноморський ботанічний журнал*, 2025, 21(1), 82–93. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu1990-553X/2025-21-1-6>
5. Бондаренко Г.М., Гамуля Ю.Г., Сіранський В.Ю. Рідкісні, охоронювані та малодосліджені види судинних рослин борових комплексів долини р. Мож (Харківська область, Україна). *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Біологія»*, 2023, 41, 17–31. DOI: <https://doi.org/10.26565/2075-5457-2023-41-2>
6. Гамуля Ю.Г., Бондаренко Г.М. Перспективний список регіонально рідкісних видів рослин Харківської області. *Біорізноманіття, екологія та експериментальна біологія*, 2022, 24(2), 61–80. DOI: <https://doi.org/10.34142/2708-5848.2022.24.2.07>

У дискусії взяли участь (голова, рецензенти, офіційні опоненти, інші присутні) та висловили зауваження:

1. Голова разової спеціалізованої вченої ради Сергій УТЄВСЬКИЙ, доктор біологічних наук, професор, професор кафедри зоології та екології тварин Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, надав позитивну оцінку виконаній дисертаційній роботі, підкреслив актуальність отриманих результатів для досліджень біорізноманіття регіону та України, зауважив, що робота виконана відповідно до вимог Постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р. «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» та вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019)» та вважає, що Георгій Михайлович Бондаренко заслуговує на присудження ступеню доктора філософії з галузі знань 09 Біологія спеціальності 091 Біологія.

2. Офіційний рецензент Алла ГРОМАКОВА, кандидат біологічних наук, доцент, завідувач кафедри ботаніки та екології рослин Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, висловила зауваження, що у роботі здобувача не вказана загальна кількість гербарних зразків, які були інсеровані до фондів гербарію Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна СВУ. Також у рецензента виникло запитання стосовно того, чи траплялися здобувачу під час досліджень ті види, що мають охоронний статус регіонального рівня, однак які наразі є поширеними у Харківській області, тому можуть бути розглянуті до виключення з переліку видів рослин, що підлягають охороні у Харківській області. Рецензент надала загальну позитивну оцінку виконаній роботі, зазначила відповідність оформлення рукопису вимогам, та висловила думку, що Георгій Михайлович Бондаренко заслуговує на присудження ступеню доктора філософії з галузі знань 09 Біологія спеціальності 091 Біологія.

3. Офіційний рецензент Тетяна АТЕМАСОВА, кандидат біологічних наук, доцент кафедри зоології та екології тварин Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, висловила такі зауваження: Дисертантом наводиться у розд. 4.4 фракційний аналіз флори: ... флора водозбірного басейну р. Мож представлена 4 фракціями: автохтонними видами, апофітами, адвентивними видами та созофітами. Ці групи різні за критеріями формування – три за походженням, четверта (созофіти) – за ступенем рідкості. Чи можливо їх розглядати в одній послідовності? Попри це, рецензент високо оцінила виконану роботу, її структуру, рівень виконання та підкреслила важливість роботи для охорони природи регіону.

4. Офіційний опонент Ігор Ольшанський, кандидат біологічних наук, старший науковий співробітник відділу систематики і флористики Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України, зробив наступні зауваження до роботи: 1. У розділі 3 «Матеріали та методи досліджень» дисертант вказує, що під час підготовки дисертації ним було зібрано і передано гербарні зразки до гербаріїв CWU і KW, проте не вказує їх загальної кількості. Було б цікаво дізнатися принаймні приблизну кількість зібраного гербарію. 2. У своїй роботі (в частині: 4.1.3. Гібриди) Георгій Михайлович зазначає «ареали» гібридів. До цього є питання: наскільки можна використовувати терміни «ареал» та «популяція» щодо поширення спонтанних гібридів *Arctium × cimbricum*, *Arctium × mixtum*, *Arctium × neumannii*, *Arctium × nothum*, *Centaurea diffusa × Centaurea jacea*, *Centaurea nigrescens* subsp. *pinnatifida × Centaurea phrygia* subsp. *pseudophrygia*, *Centaurea × psammogena*, *Corydalis × hausmannii*, *Salix × reichardtii* та подібних? 3. Чи можна гібриди *Centaurea jacea × Centaurea nigrescens* subsp. *pinnatifida*, *Centaurea nigrescens* subsp. *pinnatifida × Centaurea phrygia* subsp. *pseudophrygia*, *Solidago × niedereideri* називати чужорідними для України, якщо власне тут вони і утворилися? Якщо вони тут чужорідні, то де аборигенні? Можливо, ніде? 4. Для *Verbascum × schiedeanum* W.D.J. Koch пропонується українськанома «дивина східамська» (с. 108), проте видовий епітет очевидно даний на честь К. Шіде, тому має називатися «дивина Шіде» або в більш українізованих варіантах «дивина Шиде» / «дивина шидова». 5. У екологічному аналізі (с. 132) *Cardamine amara* віднесено до океаністів. Це видається сумнівним, бо цей вид є досить широко поширеним, тобто екологічні характеристики видів, якими у наш час прийнято користуватися, вже потрібно переглянути. 6. У підрозділі «4.6. Рідкісні та охоронювані види» для багатьох видів дисертант зазначає, що фактором ризику для популяцій є скошування трави для заготівлі сіна, а також випас худоби. Такі твердження вважаю сумнівними, оскільки без заготівлі сіна і випасу трав'яні біотопи зникають (заболочуються або заростають лісом). 7. Технічні зауваження: Оскільки *Jacobaea andrzejowskyi* (Tzvelev) B.Nord. розглядається дисертантом як гібрид чи гібридогенний вид, то варто використовувати символ «×», тобто *Jacobaea × andrzejowskyi* (Tzvelev) B.Nord. Рисунок 4.13 Фракційна структура флори басейну р. Мож (с. 137) вважаю невдалим, оскільки у ньому суперечливим способом поєднано розподіли за різними ознаками: аборигенні / адвентивні; види яких охороняють / види, яких не охороняють. Таблицю «4.1. Перелік охоронюваних видів рослин басейну р. Мож» доцільніше було б подати як окремий додаток. Однак офіційний опонент зазначив, що Георгій Михайлович Бондаренко зібрав значний масив фактичних даних та на хорошому рівні проаналізував їх. Дисертаційна робота виконана охайно, естетично, ілюстрована якісними фотографіями і авторськими рисунками. Відзначив, що на сьогодні Георгій Михайлович в Україні вже є знаним фахівцем-флористом, він достатньо освоїв сучасні флористичні методидосліджень. Дисертаційну роботу Г.М. Бондаренка оцінив дуже високо і зазначив, що Георгій Михайлович Бондаренко заслуговує на присудження ступеню доктора філософії з галузі знань 09 Біологія спеціальності 091 Біологія.

5. Офіційний опонент Віталій КОЛОМІЧУК, доктор біологічних наук, доцент, заступник директора Ботанічного саду ім. акад. О.В. Фоміна Київського національного університету імені Тараса Шевченка, зробив наступні зауваження до роботи: 1. Потребує обґрунтування авторський розподіл фракцій, зокрема раритетної, види якої насправді є елементом природної. Термін «аборигенофіт» не вдалий, краще вживати «природний», бо він пов'язаний з «аборигенами» — корінними мешканцями певної місцевості, які живуть на ній з давніх-давен, задовго до приходу колонізаторів чи формування сучасних держав. При аналізі адвентивної фракції флори автором вказано лише основні регіони походження видів, бажано було б зазначити інші, хоча б загальним реченням (їх кількість, число), оскільки в такій ситуації «втрачено» близько 100 видів. 2. У роботі відсутній географічний аналіз флори (принаймні аборигенної фракції), що до певної міри знижує ступінь проведеного аналізу та не дозволяє порівняти вивчену флору із іншими співмірними флорами за географічним характером. 3. Дисертант приділив значну увагу виявленню гібридів у складі флори регіону. Завдяки цьому він значно розширив відомості про наявні гібриди рослин у флорі України та Харківщини. Але за відношенням до звичайних таксонів гібриди часто безплідні або є контактними і їх включення до загального нумерованого списку флори викликає певний подив. Всі виявлені гібриди внесені до конспекту флори під номерами. Причому, пронумеровані навіть деякі гібриди, які не мають власних бінарних назв. Тобто, зі строгої точки зору, із заявлених дисертантом 1019 таксонів у складі флори слід викреслити гібриди (принаймні значну частину), по багатьох із яких не підтверджена здатність до спонтанного самовідновлення. Разом з тим

деякі природні види рослин, як от лопух малий чомусь не пронумеровані. Попри деякі зауваження до роботи, опонент зазначив, що робота справляє позитивне враження, за певного редагування її матеріали можна опублікувати у вигляді монографії. Вона викликає інтерес не тільки у фахівців-ботаніків чи науковців біологічного профілю, а й буде цікавою багатьом іншим дослідникам природи Харківщини. Опонент надав високу оцінку роботі, зауважив, що робота виконана відповідно до вимог Постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р. «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» та вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019)» та вважає, що Георгій Михайлович Бондаренко заслуговує на присудження ступеню доктора філософії з галузі знань 09 Біологія спеціальності 091 Біологія.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,

«Проти» 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує

Георгію Михайловичу Бондаренку

(власне ім'я, прізвище, здобувача (ки) у давальному відмінку)

ступінь/ступеня доктора філософії з галузі знань 09 Біологія

(галузь знань)

за спеціальністю

(спеціальностями)

091

Біологія

(код і найменування спеціальності (спеціальностей))

відповідно до Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти)

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої вченої ради

(Handwritten signature)
(підпис)

Сергій Чубовський
(власне ім'я та прізвище)